

В очікуванні закриття неба: безпрецедентна криза, з якою стикаються жінки та дівчата, що тікають з України

— Зміст

I.	АНОТАЦІЯ	5
▶	Рекомендації для Угорщини	10
II.	ОГЛЯД СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ	14
A.	Партнерська співпраця задля підтримки жіночих правозахисних організацій	15
B.	Проведена робота	16
C.	Обмеження	17
III.	ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ ПРО УГОРЩИНУ	18
A.	Надзвичайна гуманітарна ситуація в Угорщині	19
B.	Уряд Угорщини та обмеження для громадянського суспільства	21
C.	Попередня поширеність ГЗН та існуюча правова база в Угорщині	22
D.	Загальна система охорони здоров'я в Угорщині	23
IV.	ВИСНОВКИ	25
A.	Потреби та ризики жіночих організацій, груп і колективів	26
B.	Торгівля людьми та інші загрози, пов'язані з ГЗН	28
C.	Ризики, пов'язані з притулками, місцями постійного проживання та нестачею продовольства	29
D.	Відсутність грошової допомоги, засобів до існування та доступу до гідної роботи	30 31
E.	Відсутність доступу до достовірної інформації	
F.	Послуги в сфері репродуктивного здоров'я та ГЗН	32
G.	Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка	33
H.	Подвійна дискримінація певних верств населення	34

V.	РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ	35
1.	Забезпечити ґендерно-чутливі заходи гуманітарної допомоги, що підтримують жіночі рухи в регіоні	36
2.	Виконати зобов'язання щодо локалізації, передавши повноваження організаціям, очолюваним жінками	39
3.	Усунути прогалини в захисті жінок і дітей	44
4.	Покращити доступ до послуг першочергової необхідності	48

VI.	ДОДАТКИ	55
1.	Посилання на звіти щодо різних країн	
▶	Перекладені версії	
2.	Посилання на сторінку	
▶	Перекладені версії	

I. Анотація

Попри активну підтримку біженок з України з боку держави та приватних осіб, без урахування гендерного аспекту неможливо задовольнити базові потреби та забезпечити захист вимушено переміщених осіб (ВПО) та громад, які приймають їх в Угорщині. Уповноважені органи, зокрема міжнародні неурядові організації (МНУО) (international non-governmental organizations, INGOs) та Організація Об'єднаних Націй (ООН), поки що не виконують своїх глобальних зобов'язань щодо впровадження заходів з надання гуманітарної допомоги на місцевому рівні. Ці зобов'язання передбачають створення системних механізмів, які б дозволили залучати жінок та дівчат до планування, дали б їм змогу очолювати процеси, пов'язані з наданням їм гуманітарної допомоги, та враховували б їхні думки щодо процесів на всіх етапах гуманітарних програм.¹ За

¹ Цикл оперативного управління (ЦОУ) (Operational Management Cycle, OMC) заходами при надзвичайних ситуаціях, пов'язаних з біженцями, або цикл гуманітарних програм (ЦГП) (Humanitarian Programme Cycle, HPC) при надзвичайних ситуаціях, пов'язаних із внутрішньо

деякими винятками, цільового фінансування охорони сексуального та репродуктивного здоров'я (СРЗ) (sexual and reproductive health, SRH) та послуг із запобігання насильству над жінками та дівчатами (ННЖД) (violence against women and girls, VAWG) так і не з'явилося. Місцеві організації, очолювані жінками та дівчатами, які зараз перевантажені роботою з безпосереднього надання послуг постраждалим, і потребують отримання стабільного багаторічного гнучкого фінансування, замість цього змушені ганятися за грантами, які покривають витрати лише на період від одного до трьох місяців. Через це їм часто доводиться виконувати гуманітарну роботу, до якої вони не завжди підготовлені,² що

переміщеними особами, охоплює низку дій, що допомагають здійснювати підготовку до таких ситуацій, управління та надання гуманітарної допомоги. В них окреслено відправні точки для роботи з жінками та дівчатами і в їхніх інтересах на кожному етапі й в усіх кластерах/робочих групах.

² Ми маємо визнати, що міграційна криза не є чимось новим для Угорщини, беручи до уваги переміщення населення, викликане попереднім конфліктом в Україні у 2014 році, і масштабне переміщення населення через конфлікт в Сирії

зрештою заважає їм реалізовувати свої основні місії.

Під час будь-якого збройного конфлікту, рівень насильства чоловіків над жінками та дівчатами завжди швидко зростає і залишається високим протягом тривалого часу й після завершення бойових дій. Як і інші країни, що межують з Україною, Угорщина наразі стикається з безпрецедентною кризою біжен_ок, більшість з яких складають жінки і діти, які змушені тікати через війну. Заходи, яких вживають для запобігання насильства та зменшення ґендерних ризиків наразі є абсолютно недостатніми. Організації із захисту прав жінок (Women's rights organizations, WROs) в Угорщині реагують на потреби вимушено переміщених жінок і дівчат від початку війни, і ці місцеві організації мають найбільшу компетенцію для розробки, побудови та впровадження необхідних креативних рішень. Місцеві організації мають комплексні стратегії, які можуть цілковито задовольнити потреби біжен_ок за умови забезпечення гнучкого фінансування та специфічної технічної підтримки, необхідної для надання критично важливих послуг щодо запобігання ґендерно зумовленому насильству (ГЗН) (gender-based violence, GBV) під час міграційної кризи. Ці організації просять визнати їх досвід та надати необхідне фінансування, що дозволить їм використовувати наявні знання для продовження подолання цієї кризи, і також продовжувати надавати необхідні послуги угорським жінкам та дівчатам.

Натомість все йде за звичною схемою: нерівноправні вертикальні відносини між компетентними місцевими організаціями та ініціативами та міжнародними гуманітарними організаціями. Такий підхід завжди не виправдовує очікувань жінок і

дівчат навіть за власними стандартами цих самих організацій.³ З жінками та дівчатами не радяться під час розробки схеми надання їм допомоги. А організації захисту прав жінок залишаються відстороненими від координаційних гуманітарних структур, і при цьому від них очікується більше, ніж будь-коли, дій, за умови мінімального або й зовсім відсутнього додаткового фінансування. VOICE став свідком цього знайомого сценарію під час реакції міжнародної гуманітарної спільноти на COVID-19, коли сектор гуманітарної допомоги, незважаючи на свої зобов'язання щодо постраждалого від кризи населення, не давав змоги жінкам і дівчатам реалізувати їхні права на участь, консультації та послуги, а в окремих випадках піддавав їх своїм власним видам насильства.⁴

Крім того, існує низка ініціатив та організацій, які грають життєво важливу роль у гуманітарному просторі, яким може забракнути досвіду дій у кризових ситуаціях,⁵ і відповідно, вони можуть не мати певних знань щодо протидії ГЗН та широкого досвіду з питань захисту. Цим організаціям наполегливо рекомендується залучати експертів для орієнтування й впровадження правил, політик і стратегій щодо запобігання ГЗН та захисту, а також ретельно розглянути й інтегрувати відповідні рекомендації, представлені у цьому звіті.

³ В тому числі Велика угода та Основні зобов'язання щодо жінок і дівчат, прийняті в рамках Всесвітнього саміту з гуманітарних питань; Стандарти, розроблені в рамках реалізації проекту «Сфера»; Рекомендації Міжвідомчого постійного комітету (МПК) (IASC GBV Guidelines) щодо ГЗН; Мінімальний початковий пакет послуг (МППП) (Minimum Initial Services Package, MISP) тощо.

⁴ *Ми мусимо діяти краще: феміністське оцінювання підтримки організацій, які очолюють жінки та дівчата, з боку системи гуманітарної допомоги під час пандемії COVID-19.* VOICE, 2021, <https://voiceamplified.org/voice-research-report-we-must-do-better/>.

⁵ До таких діячів та організацій належать приватні підприємства, міжнародні комерційні організації та інші міжнародні підрядники.

Завдяки новому партнерству між VOICE та HIAS та в рамках оцінювання шести країн у регіоні, представницями VOICE проведено тижневе експрес-оцінювання в Угорщині з метою виявлення потреб жінок і дівчат, які постраждали від війни в Україні, а також потреб організацій з захисту прав жінок та груп, що надають допомогу постраждалим від кризи. Організації з захисту прав жінок та вимушено переміщені жінки повідомляють, що найбільше їх турбують торгівля людьми; сексуальна експлуатація та насильство; неможливість задовольнити основні потреби, особливо щодо продовольчої безпеки; доступ до гідної роботи; загальна відсутність доступу до послуг — усе це робить жінок і дівчат в Угорщині особливо вразливими до різноманітних форм насильства.

Оцінювання також виявило високий рівень сексуальної експлуатації, аб'юзу (СЕА) (sexual exploitation and abuse, SEA) та інших проявів ґЗН; занепокоєння щодо захисту у притулках та місцях тимчасового проживання (що нерідко підвищує ризик трудової експлуатації); абсолютна відсутність даних щодо місця знаходження ВПО, а також щодо реально доступних послуг. Мова є найбільшим бар'єром для отримання послуг українськими ВПО. Загалом, ВПО в Угорщині майже не мають доступу до послуг у сфері запобігання ґЗН, охорони репродуктивного здоров'я, психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП) (mental health and psychosocial support, MHPSS), а також юридичних послуг та інформації. Крім цього, ром_ки та ЛГБТКІА+ стикаються з додатковою дискримінацією та проблемами захисту.

У вимушено переміщених жінок вичерпуються фінансові ресурси, при цьому в більшості з них досі немає сталого доступу до грошової допомоги та прийнятних умов проживання. Це загрожує катастрофою, яку

можна уникнути. Через надання комплексної та доступної грошової допомоги можна запобігти цілій низці проблем із захистом, з якими стикається більшість жінок — залучення до експлуатаційної праці, залученню до секс-роботи праці, ризику стати жертвою торгівлі людьми або СЕА.

Місцеві організації та численні групи волонтер_ів, які миттєво мобілізувалися та допомагали з першого дня війни, вичерпали свої ресурси і працюють за межами можливостей без достатнього фінансування, адже кошти на основні програмні потреби в рамках кризової допомоги майже не надаються.

Місцевим організаціям з захисту прав жінок й раніше доводилося долати труднощі, щоб задовольнити потреби угорських жінок, а тепер їм ще важче, адже вони намагаються заповнити прогалини у сфері надання послуг українським ВПО. На момент проведення цього оцінювання чимало організацій мали контакти з МНУО чи ООН або вже отримували від них кошти для допомоги біжен_кам, але, за їхніми твердженнями, це фінансування обумовлено надто суворими обмеженнями щодо використання і більше відповідає міжнародним пріоритетам, аніж місцевим потребам.

Дані щодо переміщення ВПО з України або недоступні, або епізодичні та суперечливі. Багато хто з опитаних не знав, скільки переміщених осіб приїжджає до Угорщини, де їх розміщують, та яким чином їм можна надати послуги чи потрібну інформацію. У перші дні напливу ВПО подекуди було складно забезпечити всіх продуктами харчування та гігієни, водночас інші пункти обслуговування, що надають більш комплексні послуги, працювали не на повну потужність через прогалини в комунікації з боку влади. Жінки та діти — це обличчя кризи ВПО, і саме вони перебувають на передовій

у цьому конфлікті. Ця криза вимагає локальних, індивідуально розроблених рішень, через які жіночі організації мають впливати на гуманітарну допомогу.

«Спочатку мені здавалося, що ми маємо всі ресурси для подолання цієї кризи, але тепер я так не вважаю»,
— говорить угорська волонтерка, яка керує гуманітарними заходами

Рекомендації для Угорщини

КЛЮЧОВІ РЕЦИПІЄНТИ			
 Агентства Організації Об'єднаних Націй (ООН)	 Європейський Союз (ЄС)	 Уряди приймаючих країн	 Уряд України
 Феміністська філантропія/ Феміністичні фонди	 Держави-донори	 Місцеві неурядові організації (місцеві НУО)	 МНУО (Міжнародні неурядові організації)

- Розширити та покращити послуги з ПЗПСП та запобігання ґЗН, щоб задовольнити всі наявні потреби жінок і дівчат.** Це має бути виконано в рамках співпраці з організаціями з захисту прав жінок, спираючись на їх поточну роботу, знання та досвід. За належного підходу це дозволить задовольнити потреби ВПО й, водночас, спростити всім жінкам і дівчатам в Угорщині доступ до послуг із запобігання та реагування на випадки ґЗН.

- **Забезпечити, щоб усі заходи, спрямовані на вирішення проблем ГЗН і сексуального та репродуктивного здоров'я ВПО, враховували поточні реалії, зростаючий тиск на права жінок і організації з захисту прав жінок в Угорщині та зменшення простору для громадянського суспільства.**

- **Вжити належних дієвих заходів для запобігання та оперативного реагування на випадки торгівлі людьми.** Залучити до роботи місцеві організації з захисту прав жінок та організації з протидії випадкам торгівлі людьми в країні та регіоні, в тому числі в прикордонній зоні між Україною та Угорщиною. Закликати країни, які є пунктами призначення в схемах з випадками торгівлі людьми, зокрема Німеччину, Австрію, Швейцарію, Нідерланди, Бельгію та Велику Британію, до розробки систем ідентифікації жертв та надання комплексних послуг, спрямованих на запобігання подальшій сексуальній експлуатації жертв торгівлі людьми після їх прибуття до будь-якої іншої країни.

- **Терміново взятися до розробки тристороннього плану (за участі уряду Угорщини, ООН та МНУО) з вирішення питання відсутності продовольчої безпеки ВПО в Угорщині.** Негайно залучити до співпраці жіночі правозахисні організації, які мають найбільшу компетенцію для розробки та підтримки стратегій, спрямованих на вдосконалення механізмів протидії насильству над жінками й дівчатами та зменшення відповідних ризиків, які криються в неспроможності жінки або дівчини прогодувати себе та свою сім'ю через підвищений рівень небезпеки.

- **Зі всією відповідальністю допомагати уряду Угорщини збирати й поширювати інформацію щодо демографічного складу ВПО, покращувати захист і запобігати транскордонній торгівлі людьми.** Систематизувати обмін інформацією, щоб забезпечити надання розподілених даних щодо ВПО організаціям, які надають відповідні послуги. Недержавні діячі під керівництвом ООН мають створити спільну базу даних для збору та публічного поширення інформації щодо вживаних ними різноманітних послуг та механізмів надання інформації.

- **Розробити онлайн-платформу для збору всієї необхідної інформації з підтримкою різних мов для ВПО і фахів_чинь, які працюють над урегулюванням кризи.**

- **Допомагати уряду Угорщини в наступних питаннях:**

- ▶ збір та публічне поширення точної інформації щодо переміщень ВПО;
- ▶ забезпечення справедливого ставлення до всіх ВПО, включно до громадян_ок третіх країн та ром_ів;
- ▶ забезпечення того, щоб умови прийому для всіх ВПО відповідали міжнародним стандартам; а також
- ▶ забезпечення кожному ВПО гарантованого доступу до захисту та допомоги з питань інтеграції у разі неможливості повернутися до рідної країни.

- **Надавати безпосередню підтримку місцевим жіночим правозахисним, феміністським та ЛГБТКІА+ організаціям, а також громадянському суспільству в цілому – незалежно від чисельності, місця знаходження чи статусу реєстрації** – на знак визнання їх фундаментальної ролі в наданні першочергової допомоги. Надати означеним організаціям час, якого вони потребують для стратегічного та стабільного удосконалення механізмів надання допомоги з урахуванням обставин, що постійно змінюються.

- **Визначити та задіяти засоби комунікації та ЗМІ, яким довіряють і віддають перевагу ВПО.**

- **Забезпечити розробку всіма координаційними структурами таких механізмів підзвітності перед постраждалими групами населення (ППГН) (Accountability to Affected Populations, AAP), які є інклюзивними та враховують ЗМІ та способи комунікації, яким віддають перевагу різні групи. Налагодити двосторонній зв'язок із людьми, які потребують гуманітарної підтримки, забезпечивши можливість реєстрації скарг і зворотного зв'язку та своєчасне надання відповідей.**

- **Наскільки це можливо, МНУО мають співпрацювати з урядом у врегулюванні проблеми відсутності документів про цивільний стан у ром_ів та інших груп населення, а також у розширенні доступу до отримання статусу тимчасового захисту в ЄС.**

II. Огляд системи оцінювання

А. Партнерська співпраця для підтримки жіночих правозахисних організацій

VOICE та HIAS⁶ мають спільну концепцію підтримки організацій із захисту прав жінок та жіночих груп у всьому регіоні, спрямовану на надання гуманітарної допомоги Україні.

Мета партнерства полягає в тому, щоб допомагати організаціям із захисту прав жінок, місцевим організаціям громадянського суспільства (ОГС) (civil society organizations, CSOs) та неформальним об'єднанням сформувати чітку концепцію надання гуманітарної допомоги, яка визнає та враховує виключний вплив гуманітарної кризи на жінок, дівчат та інші різноманітні вразливі групи. Важливо, щоб гуманітарна діяльність — як в межах України, так і на регіональному рівні — спиралася на досягнення українських та регіональних активісток із захисту прав жінок, груп, очолюваних жінками, та ОГС у сфері гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

Окрім надання прямої підтримки місцевим організаціям, HIAS та VOICE разом продовжуватимуть відстоювати необхідність підтримки організацій із захисту прав жінок за рахунок нецільових кризових фондів.

⁶ HIAS — міжнародна єврейська гуманітарна організація, що надає життєво важливі послуги біженцям та особам, які шукають притулку, та вже понад 130 років допомагає вимушено переміщеним особам знайти дах над головою, безпеку та сприятливі можливості. Сьогодні HIAS працює у більш ніж 17 країнах і реагує на війну в Україні через свої основні програми в таких галузях, як економічна інтеграція, психічне здоров'я та психосоціальна підтримка, правовий захист, а також запобігання випадкам ГЗН та реагування на них з акцентом на насильство щодо жінок та дівчат, а також осіб, що ідентифікують себе як ЛГБТК(IA+).

Про VOICE

VOICE вважає, що гуманітарний сектор має виконати свою обіцянку щодо захисту жінок та дівчат, і що самі жінки та дівчата мають очолити цю революцію. Наразі ми стикаємося з одним із найстаріших і найпоширеніших у світі порушень прав людини: насильством над жінками та дівчатами (ННЖД) (violence against women and girls, VAWG). Ми кидаємо виклик традиційним та неефективним методам боротьби з ННЖД у надзвичайних ситуаціях гуманітарного характеру, застосовуючи перевірений ресурс, який критично мало використовується: лідерство самих жінок та дівчат.

Підхід VOICE, що ґрунтується на практиці захисту прав жінок, пропонує щось нове та необхідне у боротьбі задля припинення ННЖД. Ми працюємо над створенням світу, в якому дівчата та жінки є беззаперечними лідерками в питаннях розробки та впровадження рішень щодо викорінювання насильства — як у своїх власних громадах, так і у владних інституціях. Кінцевою метою VOICE є збільшення прямого фінансування місцевих жіночих організацій та їх рішень,

спрямованих на подолання насильства. Ми допомагаємо задовольняти потреби організацій, очолюваних жінками та дівчатами, в дедалі більшій кількості країн, включаючи Афганістан, Бангладеш, Колумбію, Угорщину, Ірак, Молдову, М'янму, Пакистан, Польщу, Румунію, Словаччину, Південний Судан, Сирію, Україну, США, Венесуелу та Ємен.

В. Проведена робота

Підхід VOICE до цієї оцінки ґрунтується на передовій міжнародній практиці та зосереджений на підтримці організацій з захисту прав жінок, визначених через нашу мережу. Наша увага до жіночих правозахисних організацій обумовлена визнанням того, що ці організації завжди першими реагують і реагуватимуть на кризові ситуації, а також мають найбільш креативні та своєчасні рішення щодо усунення ризиків, на які наражаються жінки та дівчата. Експертна група VOICE провела сім днів в Угорщині, де було проведено це експрес-оцінювання, під час якого основну увагу було зосереджено на потребах жінок та дівчат, які постраждали від війни в Україні, а також потребах організацій із захисту прав жінок, ОГС та груп, які працюють над подоланням надзвичайної ситуації.⁷

⁷ Загальна система оцінювання була розроблена та реалізовувалася командою активістів та практиків зі Східної Європи та України, які займаються питаннями ННЖД та захистом прав жінок, досвідченими технічними спеціалістами з ґендерно зумовленого насильства у надзвичайних ситуаціях (ГЗННС) (gender-based violence in emergencies, GBViE), фахівчицею з медицини конфліктів/фельдшеркою, експерткою з охорони статевого і репродуктивного здоров'я (СРЗ) (sexual and reproductive health, SRH), спеціалістами та активістами ЛГБТК(ІА+), спеціалісткою зі стабілізації з урахуванням наявності психологічної травми, членами керівництва VOICE, у тому числі виконавчою директоркою та директоркою з питань реагування у надзвичайних ситуаціях. Ця динамічна команда об'єднала міжнародний, регіональний та місцевий

Врамках оцінювання були проведені наступні інтерв'ю з ключовими інформаторками (IKI) (key informant interviews, KIIs) та спостереження на місцях:⁸

- ▶ 23 IKI, серед яких: 7 очільниць місцевих організацій; 2 чоловіки-поліцейські; 3 волонтерки, що керують притулками та надають житло вимушено переміщеним особам; 8 співробітників організації ООН; 3 жінки з української діаспори

- ▶ 11 спостережень на місцях, а саме: 1 у пункті перетину кордону; 3 у притулках; 7 у пунктах надання послуг

Крім того, під час оцінювання команда VOICE відвідала координаційні зустрічі Робочої Групи з Питань Захисту.

Вся надана інформація вважається конфіденційною, щоб забезпечити дотримання принципу «не зашкодь». На основі оцінки команді вдалося сформулювати чітке розуміння ризиків ННЖД в рамках надання кризової допомоги та їхнього зв'язку з доступом до основних послуг.

досвід, знання мов та глибокі зв'язки з Україною та Східною Європою на основі багаторічної роботи VOICE у регіоні, а також специфічного та унікального досвіду експертної групи.

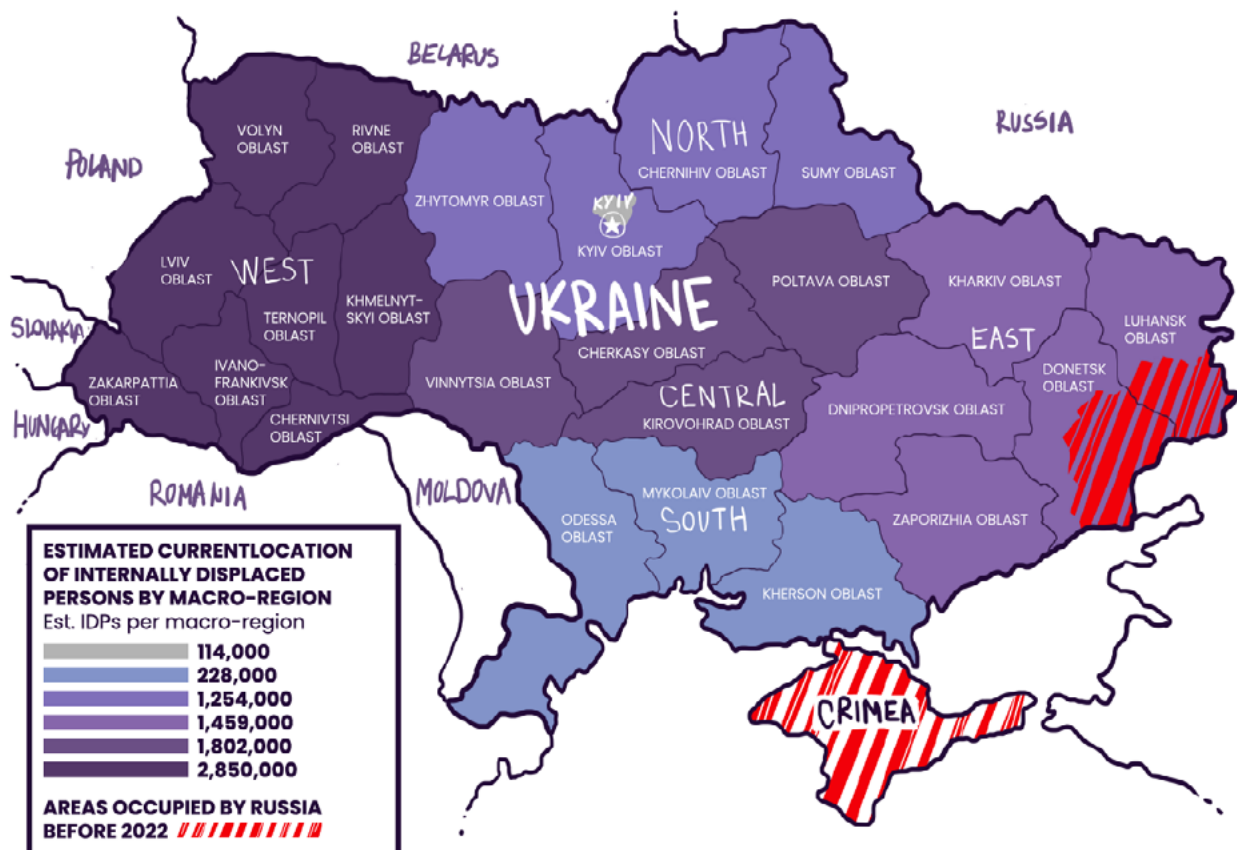
⁸ Питання стосувалися таких сфер дослідження: проблеми жінок і дівчат під час перетину кордону та під час поїздки; проблеми загальної безпеки в місцях поточного перебування; дискримінація, якої зазнали або свідками якої стали конкретні групи; ризики ГЗН щодо жінок і дівчат (в тому числі сексуальна експлуатація та насильство); наявність і доступність можливостей та послуг; грошова допомога, розподіл коштів, доступ до коштів та розміри наявних фінансових ресурсів; притулки та приватне житло і пов'язані з ними ризики й проблеми; юридична документація та доступ до юридичних послуг; доступ до медичних послуг, включаючи послуги з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я, таких як клінічне ведення станів після зґвалтування, абортів, до- та післяпологової допомоги; доступ до хорошої та гідної роботи; відсутність мовного бар'єру в рамках надання існуючих послуг.

С. Обмеження

Через необхідність швидко зібрати дані в умовах складного та мінливого середовища, це була лише швидка оцінка нагальних потреб, а не комплексне оцінювання ризиків і потреб. Обмеження були зумовлені браком часу та міркуваннями безпеки. Підхід базувався на дотриманні етичних норм, що іноді призводило до того, що інтерв'ю та обговорення не проводилися з етичних міркувань. У багатьох випадках рівень видимої травми був такий, що ставити різні питання щодо захисту було б неетично. Зрештою, в Угорщині було складно отримати інформацію, і хоча офіційні цифри та дані було співставлено з іншими даними, знайти послідовні та надійні джерела інформації було практично неможливо.

Під час інтерв'ю в п'яти прикордонних країнах (Угорщина, Польща, Румунія, Молдова та Словаччина) вимушено переміщені українські жінки часто не хотіли ділитися інформацією чи «скаржитися» і натомість висловлювали вдячність за надану підтримку. У зв'язку з цим постає питання: можливо, жінки розповідали не про всі випадки насильства та ризиків виникнення насильства, з якими вони зіткнулися?

Карта України

III. Довідкова інформація про Угорщину

А. Надзвичайна гуманітарна ситуація в Угорщині

Станом на 15 травня 2022 року понад 600 000 людей, переважно україн_ок, в'їхало до Угорщини, тікаючи від війни в Україні.⁹ Ці вимушено переміщені особи (ВПО) потрапляють у політичне середовище, в якому переважають негативні настрої щодо мігрантів та мігранток прав людини, а угорські лідери відомі своїми ксенофобськими висловлюваннями та діями. Руйнування системи прийому мігрант_ів упродовж останніх кількох років — а також обмежувальна правова база для міжнародних та гуманітарних організацій — зашкодили здатності країни справлятися з напливом вимушених переселен_ок з України. Правий уряд продовжує переслідувати та скорочувати фінансування ОГС попри те, що саме ці групи першими долучилися до надання гуманітарної допомоги.

В контексті війни в Україні Угорщина позиціонує себе в світі як країна, що радо приймає ВПО та шукач_ок притулку. Однак насправді ВПО не можуть задовольнити в Угорщині навіть свої базові потреби та опиняються під загрозою трудової експлуатації, злиднів, голоду й ґендерно зумовленого насильства (ГЗН), включаючи випадки торгівлі людьми. Здається, уряд Угорщини цілеспрямовано підштовхує ВПО рухатися далі і використовувати Угорщину лише як транзитну країну.

На 39-й сесії Ради ООН з прав людини у вересні 2018 року міністр закордонних

справ Угорщини Петер Сіярто заявив, що «Угорщина ніколи не буде нацією мігрантів» і «міграція не є правом людини». У своїй промові він представив мігрантів як потенційну загрозу для угорської культури, самобутності та спадщини. При цьому він наголосив, що угорський народ має «право не дозволяти в'їжджати в свою власну країну особам, які не поважатимуть ці речі», посилаючись на «християнську культуру та традиції» країни, а також закликаючи до захисту національної безпеки.¹⁰

Обмежувальна правова база для міжнародних та гуманітарних організацій ускладнює процес надання допомоги ВПО та мігрант_кам. Уряд спочатку відмовив у гуманітарному доступі спіробітницям ООН та міжнародним неурядовим організаціям (МНУО), натомість право розподіляти допомогу було делеговано кільком релігійним організаціям. Нечисленні міжнародні ініціативи, які були присутні в країні до війни, створили кілька базових координаційних гуманітарних структур, але уряд, схоже, не зацікавлений у скоординованому наданні допомоги постраждалим від кризи в Україні.

Робочу групу з питань захисту очолює УВКБ ООН, а тепер створено ще робочу групу з забезпечення базових потреб, яка займається наданням житла, харчування та грошової допомоги. Місцеві НУО скаржаться на те, що ці структури здебільшого є «ООН, що спілкується з ООН», тобто без участі місцевих організацій та без механізмів захисту. Жінки та дівчата, а також їхні організації стверджують, що ніхто не узгоджував з ними ніяких координаційних дій, та що вони, по суті, не мають права голосу щодо прийняття рішень, пов'язаних

⁹ УВКБ ООН. «Портал оперативних даних». Ситуація щодо біженців з України/ *Ukraine Refugee Situation*, 15 травня 2022 року, <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

¹⁰ Шамім, Норін (Shameem, Naureen). *Права під загрозою: час діяти. Звіт про тенденції 2021 року щодо універсального характеру прав людини*. AWID, 2021, <https://awid.org/ours-2021>.

із наданням гуманітарної допомоги. Як зазначалося вище, організації з захисту прав жінок організували координацію власної багатосекторної допомоги, але їх фінансування обмежене, до того ж більшість із них не мають жодної підготовки та досвіду щодо принципів і стандартів надання гуманітарної допомоги.

Станом на 10 травня лише 20 275 громадян_ок України подали заявку на отримання статусу тимчасового захисту в Угорщині.¹¹ Громадян_ки третіх країн, які приїжджають з України, більше не мають права на отримання статусу тимчасового захисту в Угорщині; їм дозволяється залишатися в країні лише упродовж 30 днів, до того ж з обмеженими правами.^{12,13} Невідома кількість ВПО розпочала тривалу процедуру отримання візи для в'їзду в такі країни, як Сполучені Штати, Канада та Велика Британія. Деякі ВПО повертаються до Угорщини з Польщі, Німеччини та Італії, тому що в цих країнах «більше немає місця».

Оскільки чоловікам заборонено виїжджати з України, переважну більшість із 600 000 вимушених переселен_ців з України становлять жінки та діти. ВПО розглядають Угорщину скоріше як транзитну країну, ніж місце призначення, однак дехто з них все ж таки залишається в країні. І саме ті, що залишаються, часто опиняються в найскладнішій ситуації — це малозабезпечені верстви населення,

¹¹ Угорщина: Міжвідомче оновлення інформації щодо ситуації в Україні, УВКБ ООН, 10 травня 2022 року, <https://reliefweb.int/report/hungary/hungary-ukraine-situation-inter-agency-update-10-may-2022>.

¹² *Magyar Közlöny*, № 44, 7 березня 2022 року, <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/d98058216e0e225e56baf304d5470bc38736c590/megtekintes>.

¹³ За даними Угорського Гельсінського Комітету, громадяни третіх країн можуть подати заявку на 30-денне тимчасове проживання з доступом до житла в якості резидента третьої країни, який в'їжджає з території України. Однак це не дозволяє влаштуватися на роботу в Угорщині або подорожувати в межах ЄС.

які не мають ані мобільних телефонів, ані доступу до Інтернету та соціальних мереж, ані зв'язків за межами України. До цієї категорії ВПО належать люди похилого віку, ром_ки та люди з віддалених сільських районів України. Не існує налагодженої системи надання їм спеціальної допомоги з питань інституційної системи Угорщини, отримання статусу тимчасового захисту та доступу до благ, які пов'язані з цим статусом, наприклад до грошової допомоги. Тому вони є вразливими до різноманітних ризиків щодо захисту та трудової експлуатації.

Мовний бар'єр — основна проблема для українських ВПО, оскільки угорська мова абсолютно не схожа на слов'янські мови, наприклад українську, словацьку, польську та російську. Хоча групи ром_ів, які проживають у Карпатському регіоні між сучасними Угорщиною, Словаччиною та Україною, спілкуються переважно угорською. З боку громадськості надається величезна підтримка вимушеним переселенцям з України, але це не є сталим рішенням для задоволення їх базових потреб та проблем із захистом. Потужна соціальна медіа-спільнота україн_ок ефективно ділиться інформацією з іншими україн_ками, але охопити всіх не вдається, тож люди часто залишаються непоміченими.

Грошова допомога від Європейського Союзу зрештою таки почне надходити, але для цього потрібен час. Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) пообіцяло надати фінансування, але строки для цього невизначені. Під час інтерв'ю постачальники послуг жодним словом не обмовилися щодо планів на випадок непередбаченого розвитку подій, та й самі ВПО, можливо, не усвідомлюють, що повернення до України може статися не так скоро, як спочатку це здавалося. Таким чином, необхідно розробити більш сталі механізми допомоги українським ВПО в Угорщині.

В. Уряд Угорщини та обмеження для громадянського суспільства

Прем'єр-міністр Віктор Орбан, якого було знов обрано у квітні 2022 року і який обіймає цю посаду з 2010 року, відомий своєю гомофобною, ультраконсервативною та антиправовою політикою. Він продовжує використовувати лояльні до уряду ЗМІ для дискредитації ОГС та правозахисниць і вживати суворих заходів для подальших обмежень громадянського суспільства. Відповідно до звіту «Human Rights Watch» за 2021 рік, уряд систематично підриває верховенство права, порушує академічні свободи та свободу слова ЗМІ, права спільноти ЛГБТКІА+, а також права людей на охорону здоров'я, притулок і міграцію, що призводить до сильного тиску на громадянське суспільство і суворій цензури.

У 2017 році Угорщина прийняла закон про некомерційну діяльність, згідно з яким ОГС реєструються як такі, що фінансуються іноземними державами, якщо вони упродовж податкового року отримують понад 7,2 мільйона форинтів (приблизно 24 200 доларів США) з іноземних джерел (включно фізичних осіб, фонди, уряди та установи).¹⁴ У 2018 році, зіткнувшись із дедалі більшими політичними і правовими репресіями в Угорщині, фонд «Відкрите суспільство» (Open Society Foundation) прийняв рішення припинити міжнародну діяльність в Будапешті.¹⁵ Згодом Центральноєвропейський університет, заснований Джорджем Соросом, також

¹⁴ Міжнародний центр неприбуткового права (ICNL). Закон про некомерційну діяльність в Угорщині. Рада фондів, лютий 2021 року, <https://www.cof.org/sites/default/files/documents/files/Hungary/Hungary-Note-September-2019.pdf>.

¹⁵ «Фонди «Відкрите суспільство» припиняють міжнародну діяльність в Будапешті». Фонди «Відкрите суспільство», 15 травня 2022 року, <https://www.opensocietyfoundations.org/newsroom/open-society-foundations-close-international-operations-budapest>.

залишив Угорщину, а правозахисни_ці втратили ключові джерела фінансування для підтримки прогресивних організацій та організацій із захисту прав жінок.

«В Угорщині жінки роками зазнавали утисків просто через свою статеву приналежність, а тепер увага міжнародної спільноти прикута виключно до ВПО з України, в той час як угорські жінки роками били на сполох, благаючи про допомогу в захисті їхніх прав»

– місцеві організації із захисту прав жінок

Переслідування громадянського суспільства та обмеження і без того мінімального фінансування поставили під загрозу існування рухів за соціальну справедливість і водночас сприяли поширенню ультраправого фундаменталізму та антиправових угруповань. В лояльних до уряду ЗМІ правозахисни_ць називають «агентами Сороса» або «загрозою для національної безпеки», і вони постійно знаходяться під загрозою насильницьких дій, цензури та нападів.

Криза ВПО розгортається в Угорщині на тлі домінування расистських, антиромських, антиміграційних та антиправових поглядів у суспільному дискурсі та політиці. Поінформовані джерела звинувачують уряд у навмисному створенні середовища, в якому дані про переміщення ВПО з України є недоступними, епізодичними або непослідовними. Представни_ці НУО та МНУО стверджували, що не мають достовірної інформації щодо наступного: ВПО, які прибувають до Угорщини,

залишаються на її території або їдуть далі, використовуючи її лише як транзитну країну; де розміщують ВПО; як отримати доступ до цих груп населення для надання їм послуг.

Угорські чиновники применшують масштаби проблеми та численні ризики для всіх причетних. За їхніми твердженнями, серед неповнолітніх, що перетнули кордон країни, немає жодного (тобто 0) без супроводу – а це не може бути правдою. На ключовому пункті перетину кордону поліція запевнила представниць VOICE, що для жінок і дівчат, які перетинають країну транзитом, «не існує жодних ризиків» і не потрібно вживати жодних заходів для їх захисту. На запитання, чи їх не турбує, що на кордоні українських жінок зустрічає чимало угорських чоловіків із рукописними плакатами з пропозиціями роботи (ймовірні ознаки торгівлі людьми або трудової експлуатації/примусової праці), працівни_ки поліції відповіли, що ні.

С. Попередня поширеність ҐЗН та існуюча правова база в Угорщині

В Угорщині домашнє насильство вважається кримінальним злочином лише з липня 2013 року; однак «Human Rights Watch» виявили, що через юридичні прогалини та недосконалу реалізацію закону жінки не мають належного захисту від ҐЗН. Останніми роками можливості для захисту навіть зменшилися, оскільки популізм правого крила призвів до посилення риторики, що пропагує порушення прав жінок та спільноти ЛГБТКІА+. Опитування, проведене Агентством Європейського Союзу з фундаментальних прав у 2014 році, показало, що 28% жінок в Угорщині зазнавали фізичного та/або сексуального

насильства з боку нинішнього або попереднього партнера чи будь-якої іншої особи, починаючи з 15-річного віку;¹⁶ 27% жінок зазнавали фізичного або сексуального насильства з боку дорослих, коли їм ще не виповнилося 15 років; і 49% жінок зазнавали психологічного насильства від партнерів. Під час пандемії COVID-19 рівень домашнього насильства зріс ще більше.¹⁷

В травні 2020 року парламент Угорщини заблокував ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству, відому як «Стамбульська конвенція», незважаючи на підписання Конвенції 14 березня 2014 року.¹⁸ Серед причин, з яких конвенцію не було ратифіковано, називалися наступні: нібито вона підриває «традиційні сімейні цінності», «заохочує гомосексуалізм» і «сприяє деструктивній ґендерній ідеології» та «незаконній міграції».¹⁹ Новий закон також унеможливив для транс-людей та інтерсекс-людей легальну зміну статі, визначеної при народженні, що загрожує їм подальшими переслідуваннями, дискримінацією та навіть насильством у повсякденному

житті, коли обставини вимагатимуть від них пред'явлення документів, що посвідчують їхню особу.²⁰ Угорське законодавство продовжує перешкоджати вільному доступу до екстреної контрацепції та обмежує доступ до абортів, при цьому активіст_ки побоюються виникнення ще більших перешкод.²¹

D. Загальна система охорони здоров'я в Угорщині

Якщо ВПО зможуть зорієнтуватися в системі та отримати статус тимчасового захисту або притулок в Угорщині, їм буде офіційно надано доступ до медичних послуг. Насправді ж система охорони здоров'я працює дуже повільно, і здоров'я багатьох пацієнт_ок погіршується під час очікування на отримання допомоги. Угорщина витрачає лише 4,7% свого ВВП на охорону здоров'я, що є четвертим найнижчим показником у ЄС.²² Система в основному фінансується за рахунок Національного фонду медичного страхування та податків. Він створений на базі єдиного фонду медичного страхування, який забезпечує страхове покриття майже всіх резидент_ів. Однак страховий пакет є відносно обмеженим у порівнянні з іншими країнами ЄС. Національний уряд відповідає за визначення стратегічного напрямку, контроль фінансування, прийняття

¹⁶ «Дослідження рівня насильства щодо жінок в ЄС (2012)». Опитування Агентства Європейського Союзу з фундаментальних прав, 2014 року, <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>.

¹⁷ Péter, Bucszy. «Másfélszerezére nőtt márciusban a családon belüli erőszak, a bűnözés negyedével csökkent [В березні рівень домашнього насильства зріс в 1,5 рази, в той час як рівень злочинності зменшився]». G7, 23 квітня 2020 року, <https://g7.hu/adat/20200423/masfelszeresere-nott-marciusban-a-csaladon-beluli-eroszak-a-bunozes-negyedével-csokkent/>.

¹⁸ «Графік підписання та ратифікації Договору 210». Портал Ради Європи, 14 травня 2022 року. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=210>. Accessed May 14, 2022. Переглянуто 14 травня 2022 року.

¹⁹ Марголіс, Хілларі. «Угорщина відмовляється від можливості захистити жінок від насильства. Уряд блокує ключову угоду, в той час як Covid-19 викриває масштаби домашнього насильства». *Human Rights Watch*, 8 травня 2020 року, <https://www.hrw.org/news/2020/05/08/hungary-rejects-opportunity-protect-women-violence>.

²⁰ Human Rights Watch. *Всесвітній звіт 2021 року: Події в Угорщині у 2020 році*. 2021 року, <https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/hungary>.

²¹ Human Rights Watch. *Подання до Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок в Угорщині на 80-му прелімінарному засіданні*. 12 лютого 2021 року, <https://www.hrw.org/news/2021/02/12/submission-committee-elimination-discrimination-against-women-hungary>.

²² Inotai, Edit. «Система охорони здоров'я Угорщини потребує радикального хірургічного втручання». *Balkan Insight*, 20 квітня 2022 року, <https://balkaninsight.com/2021/04/20/hungarys-health-system-has-radical-surgery/>.

нормативних актів та дотримання умов їх впровадження, а також за надання більшості амбулаторних та стаціонарних послуг.²³

Хоча Угорщина не зазнала такого масового напливу ВПО, як інші країни регіону, уряд організував надання невідкладної та первинної медичної допомоги на пунктах перетину кордону, а також забезпечив прямий доступ до ліків за рахунок національного запасу.²⁴ Для надання психосоціальної підтримки та медичної допомоги в найближчих містечках розгорнуто мобільні медичні пункти. Попри ці ініціативи, основні перешкоди на шляху інтеграції ВПО в систему охорони здоров'я зберігаються, а дискримінація та обмежена підтримка ВПО в цілому ще більше обмежують їх доступ.

²³ Gaál, Péter, et al. «Угорщина: огляд системи охорони здоров'я у 2011 році». *Системи охорони здоров'я в перехідний період*, том 13, № 5, 17 червня 2011 року, <https://eurohealthobservatory.who.int/countries/hungary>.

²⁴ Верес, Крістоф. «Медична допомога на угорському кордоні». *Think Global Health*, 18 березня 2022 року, <https://www.thinkglobalhealth.org/article/health-care-hungarys-border>.

IV. Висновки

Організації з захисту прав жінок та вимушено переміщені жінки повідомляють, що найбільше їх турбує наступне: торгівля людьми; сексуальна експлуатація та аб'юз; неможливість задовольнити основні потреби, особливо щодо продовольчої безпеки; доступ до гідної роботи; загальна відсутність доступу до послуг.

Складність такого реагування вимагає від міжнародного співтовариства переходу від часто спрощеного гуманітарного дискурсу щодо протидії ГЗН до різнобічного осмислення таких понять, як влада, насильство, чоловічі привілеї, розвиток руху та зцілення. Як і інші частини цього звіту, розділ «Висновки» ґрунтується на інтерсекційному феміністичному аналізі теми насильства, яке є одвічним супутником пригнічення жінок, та на розумінні того, як це насильство корелюється з расою, антисемітизмом, класовою приналежністю, сексуальною орієнтацією та ґендерною ідентичністю. Навряд чи можна заперечувати, що за три місяці від початку війни в Україні, коли допомогу отримали понад 2 мільйони людей, 90% з яких жінки та діти, уповноважені органи (в тому числі МНУО та ООН) не зуміли виконати власні глобальні зобов'язання щодо впровадження заходів з надання гуманітарної допомоги на місцевому рівні та численні зобов'язання перед жінками й дівчатами, зокрема щодо створення системних механізмів планування та управління наданням їм допомоги, з урахуванням їхньої точки зору на всіх етапах циклу виконання гуманітарних програм. Важливо, щоб міжнародне співтовариство усвідомлювало, на які компроміси доведеться й надалі йти жінкам, обираючи між власною безпекою й добробутом та здатністю задовольнити свої базові потреби, якщо не будуть вжиті термінові заходи.

А. Потреби та ризики жіночих організацій, груп і колективів

«Жіночі організації [в Угорщині] вже тривалий час задихаються»
– місцеві організації із захисту прав жінок

За останнє десятиліття кількість людей, які залучені у роботу з захисту прав людини в Угорщині, значно скоротилася через антидемократичну риторику та дії уряду. Фінансування феміністичних ініціатив та жіночих правозахисних організацій було скорочено, незважаючи на суттєве збільшення їхнього навантаження в умовах недружнього середовища. Надання послуг з протидії ГЗН жінкам та ґендерно неконформним людям в Угорщині здавна є викликом. Організації з захисту прав жінок і раніше працювали на грані своїх можливостей, щоб задовольнити потреби угорських жінок, а тепер вони ще й зосереджені на роботі з ВПО з України, намагаючись заповнити прогалину, що збільшується.

Кілька жіночих правозахисних організацій створили коаліцію з організаціями, що займаються питаннями сексуального та репродуктивного здоров'я та прав (СРЗП) (sexual and reproductive health and rights, SRHR) з метою координації надання допомоги постраждалим від війни в Україні. Напрямки допомоги включатимуть поширення інформації щодо ГЗН та СРЗ, скеровування до послуг з питань СРЗП, доступ до екстреної контрацепції та абортів, тестування на

інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ), а також надання невідкладної клінічної допомоги жертвам сексуального насильства та зґвалтування. Зрештою, вони планують надавати юридичну підтримку та супровід, щоб повідомляти про випадки ґЗН, оскільки місцева поліція не володіє ані українською, ані російською мовою.

Працює оперативна гаряча лінія, через яку надається підтримка вагітним і жінкам з дітьми, а місцеві жіночі організації допомагають жінкам отримати психосоціальну та медичну допомогу при пологах, пренатальному та постнатальному догляді. Організації з захисту прав жінок мають намір розширювати свою діяльність шляхом нарощування потенціалу волонтер_ок та безпосередніх надавач_ок допомоги, щоб забезпечити їх проінформованість щодо психологічних травм та ґЗН.

Організації з захисту прав жінок з підозрою ставляться до великих НУО, пов'язаних з урядом, так званих «ДОНДО» (Державою організовані недержавні організації), звинувачуючи їх у просоченні до простору, який має займати громадянське суспільство, та поглинанні і так обмежених ресурсів. Вони підозрюють, що це чергова урядова стратегія, націлена на утиснення громадянського суспільства. Наразі вони залишаються в ізоляції, не маючи достатньої інформації щодо того де розміщуються ВПО, яка допомога їм надається урядовом та як жіночі організації можуть долучитися.

Зараз організації з захисту прав жінок функціонують на межі виживання і терміново потребують стабільного довгострокового фінансування та гнучкої системи підтримки, щоб продовжувати свою основну роботу. Донори постійно контактують із місцевими організаціями, особливо з жіночими правозахисними організаціями, але, як стало зрозуміло, вони чинять тиск і

покладають зайвий тягар на ці організації. Вони очікують, що організації з захисту прав жінок мають розробити та розпочати план дій якомога швидше та відповідно до пріоритетів МНУО та ООН, а не до реальних потреб на місцях. Їм не залишають часу на стратегічну та комплексну розробку заходів з реагування відповідно до обставин, які постійно змінюються.

«Вони [донори] очікують від нас дій, які можуть виявитися нереалістичними, нежиттєздатними, неефективними або безнадійними в довгостроковій перспективі. Вони жадають тривалих нарад, регулярних оновлень інформації та мудрованих пропозицій, підлаштованих під внутрішню термінологію та систему кожного окремого донора. Очікується, що все це буде зроблено в максимально стислі терміни, незважаючи на нашу перевантаженість. Якщо це надзвичайна ситуація і вони очікують від нас максимально швидкого подання заявок, чого вони не мали б робити, ми думаємо що вони могли б принаймні бути настільки люб'язними, щоб не змушувати нас вивчати їхні внутрішні системи та проходити численні етапи процедури, а натомість максимально спростили б процес подання заявки»

— місцева жіноча правозахисна організація

В. Торгівля людьми та інші загрози, пов'язані з ГЗН

Вже повідомлялося про наявність торгівлі людьми, випадки трудової та сексуальної експлуатації і аб'юзу (СЕА) волонтерами, і можна з великою вірогідністю припустити, що найбільш уразливі групи (див. нижче) знаходяться в зоні підвищеного ризику. Торгівля людьми відбувається у різні способи і в різних місцях, особливо на кордоні, але повідомлялося також про іноземців, які приїжджають в Угорщину з метою торгівлі людьми. В зоні найбільшого ризику, як правило, опиняються ром_ки та жінки й дівчата з найбідніших верств населення. У жінок, які стикаються з таким видом насильства, вибір не великий; поліцейські не володіють українською мовою, до того ж мало хто вірить, що поліція серйозно поставиться до злочину, вчиненого проти ВПО.

Звичні канали торгівлі людьми: з Угорщини до західних країн йдуть, в першу чергу до Німеччини, Австрії, Швейцарії, Нідерландів, Бельгії та Великої Британії. Західним країнам

варто приділяти особливу увагу виявленню потенційних жертв торгівлі людьми з числа тих, хто прибуває з Угорщини, оскільки на втручання угорської влади розраховувати не доводиться. Тому необхідно використовувати вже наявну інформацію щодо потоків торгівлі людьми, виявлених в минулому, а також проаналізувати недостатнє втручання уряду Угорщини.

Трудова експлуатація має безліч форм. Враховуючи обмеженість доступу до продуктів харчування та притулку, а також мовний бар'єр, ВПО знаходяться в дуже невигідному становищі по відношенню до потенційних роботодавців. Є безпосередні повідомлення від жінок, яким запропонували роботу в готелі і потім змусили відпрацьовувати неоплачуваний випробувальний термін. Крім того, існує чорний ринок робочої сили, на якому жінок, а подекуди й неповнолітніх (дітей віком до 18 років) з числа ВПО експлуатують, пропонуючи їм зарплатню за дуже низькими тарифами.

«Раніше вона працювала хімікинею, а зараз прибирає та миє посуд у ресторані з 11:00 до 23:00. І у неї навіть не залишається часу побачитися з донькою»

— волонтерка, що займається наданням послуг ВПО

Як і під час більшості — якщо не всіх — світових криз, знаходяться люди, які під виглядом допомоги вимушено переміщеним особам використовують свій статус волонтерів і співробітників певної організації з метою експлуатації людей. У нас є інформація, отримана з перших вуст,

про волонтера, який, пообіцявши принести продукти харчування людям, що перебували в місці тимчасового прихистку, потім намагався примусити матір родини до сексу та пропонував стати його дружиною в обмін на їжу.

На запитання про ризики для жінок і дітей одна із волонтерок відповіла: *«Вони тут дуже вразливі, і є багато насильства – фізичного, сексуального... Що тільки мене не хвилює?»*.

С. Ризики, пов'язані з притулками, місцями постійного проживання та нестачею продовольства

Декілька тимчасових і транзитних притулків в Угорщині, якими керують волонтер_ки, докладають героїчних зусиль, щоб задовольнити потреби ВПО з України щодо проживання, безпечного транспорту для продовження подорожі, гарячого харчування та безпечного місця, де діти можуть пограти. Наша група зустрілася з представни_цями організацій, які надають проживання та харчування понад 1000 людям у приватних помешканнях у столиці і в той же час щодня годують ще тисячі людей в сільській місцевості.

Але недостатність підтримки з боку міжнародного співтовариства та уряду Угорщини робить цю ситуацію нежиттестійкою в середньостроковій та довгостроковій перспективі. Волонтер_кам доведеться повернутися на оплачувану роботу; крім того, дехто вважає, що після нещодавніх виборів близько мільйона прогресивних угорців та угорок можуть покинути країну.

«Я плачу вже два тижні. Чому не існує жодної придатної структури [реагування на кризові ситуації]?»
— волонтерка під час інтерв'ю

Однією з ключових проблем, про яку багато хто говорить в контексті цієї кризи, є достойні умови проживання. В Будапешті загалом занадто мало доступного житла, що ускладнює або навіть унеможливлює доступ ВПО до прийнятних умов проживання. Навіть у найкращому випадку, коли комусь вдається отримати статус тимчасового захисту та знайти достойну роботу, житло залишається серйозною проблемою. Волонтер_ки створили багато варіантів середньо- та довгострокових помешкань; однак питання щодо їх безпечності залишається відкритим, і ризики щодо захисту є високими.

Представниці VOICE чули прямі повідомлення з численних джерел про серйозну відсутність продовольчої безпеки та проблему недоїдання. Водночас є загальновідомим, що існують склади, переповнені продуктами, які не потрапляють до ВПО, хоча вони найбільше цього потребують.

«Вечорами люди продовжують приходити до нас, але вся їжа вже закінчилася»
— волонтер(ка), що запустила кухню для ВПО

Вимушено переміщені особи потребують як продуктів харчування, так і засобів гігієни. До того як вони отримають доступ до грошової допомоги після оформлення статусу тимчасового захисту проходить певний час, який одна з опитаних осіб назвала «періодом голоду». За словами цієї людини, навіть якщо грошова допомога надається, «її ніколи не вистачає». В Будапешті організовано центр, в якому ВПО можуть отримати засоби гігієни та набір з базовими продуктами харчування, але не всі можуть дістатися цього центру, до того ж отримати таку допомогу дозволяється лише один раз.

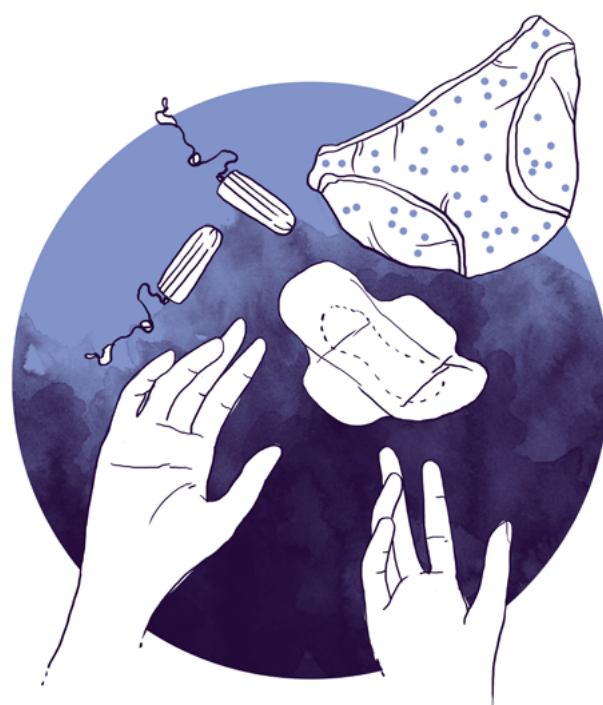
D. Відсутність грошової допомоги, засобів до існування та доступу до гідної роботи

Упродовж десятиліть Угорщина була одним з напрямків для українських трудових мігрантів, наприклад будівельників, які працювали на низькооплачуваних роботах. У 2017 році близько 1,3 % від загальносвітової кількості українських трудових мігрантів перебували в Угорщині, а це приблизно 17 тисяч осіб. Через війну родини багатьох українських заробітчан приєдналися до своїх родичів в Угорщині.

У той час, як уряд у своїй риториці прямо виступає проти імміграції, за лаштунками він робить суттєві кроки задля залучення української робочої сили до Угорщини. У 2016 році уряд започаткував спеціалізовану програму залучення робітників з України. В рамках цієї програми та робітниць уклав договори з українськими агенціями з працевлаштування, відкрив власне бюро зайнятості в Україні та організував переїзд для працівни_ць. Українці та українки певних

професій, в яких є найбільша потреба (таких як ІТ-спеціаліст_ки, водій_ки, будівельни_ки, швачки, столяри, медсестри тощо), отримали право впродовж трьох місяців працювати в країні без офіційного дозволу на роботу.

Відповідно до прес-релізу, опублікованого урядом Угорщини 14 березня 2022 року, роботодавці відтепер зможуть отримати 60 000 форинтів (або 160 євро на місяць) за кожного працевлаштованого українського біжен_ця, а також додаткові 12 000 форинтів (або 32 євро) на кожного з їхніх дітей.²⁵

Грошова та ваучерна допомога (ГВД) (Cash and voucher assistance, CVA) нібито існує, але, як показали проведені ІКІ, ніхто достеменно не знає, що це і як це отримати. Існують деякі спонтанні волонтерські ініціативи, які надають невеликі суми тим, хто найбільш потребує допомоги. На момент проведення нашого оцінювання не було зафіксовано жодного факту отримання фінансової

²⁵ «Угорщина надасть фінансову підтримку роботодавцям, які працевлаштовують біженців з України». Schengeninfo news, 17 березня 2022 року, <https://www.schengenvisainfo.com/news/hungary-to-provide-financial-support-to-employers-giving-jobs-to-refugees-coming-from-ukraine/>.

допомоги від уряду Угорщини. За словами опитуваних, допомога надається після отримання статусу тимчасового захисту, а це займає до 45 днів від дати звернення. Експертна група не виявила жодних ознак створення координаційних механізмів надання ГВД в рамках гуманітарної допомоги.

Е. Відсутність доступу до достовірної інформації

Представниці всіх організацій, з якими ми зустрічалися під час проведення оцінювання, підтвердили відсутність даних щодо кількості, місць розміщення та рівня задоволення потреб ВПО. ОГС не мають даних, які необхідні для послідовної оцінки потреб ВПО, кращої координації надання кризової допомоги, а також для оцінки та запобігання ризикам щодо захисту. Як зазначалося вище, уряд навмисно сприяє розриву зв'язків між українськими ВПО та угорським громадянським суспільством, тому послуги та кризова допомога місцевих НУО та ініціативних груп є неузгодженими та фрагментарними.

Не маючи доступу до повноцінної інформації, організації неспроможні розробити ефективні механізми надання допомоги з урахуванням реальних потреб ВПО в Угорщині. За відсутності централізовано зібраних та загальнодоступних даних організації отримують доступ до інформації у неформальний та ситуативний спосіб (наприклад, представник однієї НУО в приватній розмові повідомляє представнику іншої організації, що в певному містечку знаходяться 30 жінок і дітей). Такий спосіб дізнаватися про місцезнаходження потенційних підопічних – тобто з випадкових розмов – є неефективним та ненадійним.

Також респондентки відзначали, що ВПО не мають достатньої достовірної інформації стосовно доступних для них юридичних процесів та послуг. Це включає недостатню ясність щодо різниці між статусом тимчасового захисту та клопотанням про надання прихистку, хибні уявлення про те, як отримання статусу тимчасового захисту вплине на можливість повернутися згодом до України та/або їхати далі. Без достовірної, повноцінної та надійної інформації ВПО не в змозі приймати обґрунтовані рішення щодо свого подальшого життя й повною мірою отримувати доступ до послуг і ресурсів, на які мають право, що створює атмосферу страху та збільшує ризики щодо захисту жінок і дівчат, оскільки їхні ресурси вичерпуються, їм нема куди звернутися по допомогу в безпечний спосіб.

Якщо уряд Угорщини та ООН разом працюватимуть над збором даних, ці дані мають бути загальнодоступними, адже місцеві організації не вірять, що уряд із власної ініціативи буде ділитися інформацією. Запитувані дані стосуються кількості людей, які в'їжджають та залишаються в Угорщині, тривалості їх перебування в країні, їхнього правового статусу та точного переліку послуг, які держава має їм надавати (безпосередньо або через афілійовані НУО), а також кількості людей, які вже отримали доступ до означених послуг на поточний день. Існують певні побоювання, що уряд Угорщини заявлятиме про надання послуг, не називаючи кількості отримувачів цих послуг. В минулому вже траплялися випадки, коли уряд стверджував, що допомагає постраждалим від ГЗН, але не надавав жодних даних про фактичну кількість осіб, які нібито отримали ці послуги.

Кілька НУО відзначили, що систематичним збором та регулярним оновленням

інформації має займатися одна організація, яка має необхідні для цього можливості та ресурси, і зібрана нею інформація має надаватися і НУО, і ВПО.

«Безліч неупорядкованих інформаційних матеріалів (для біжен_ок, спеціаліст_ок та волонтер_ок, які їм допомагають), що знаходяться в обігу, є ситуативними та лише переповнюють поштові скриньки працівни_ць НУО; якби їх збирали систематично, надаючи можливість виконувати пошук необхідного контенту за темою або країною, всі б знали, де що шукати та куди скерувати підопічного для отримання інформації. А так хіба що згадаєш, що хтось колись щось писав тобі на цю тему... Організації ООН для цього не підходять, оскільки вони охоче оприлюднюють лише власні матеріали, листівки та буклети, навіть якщо є (іноді більш) корисні речі, розроблені іншими організаціями. До того ж, як я підозрюю, багато що з нашої роботи є дублюванням, адже інші організації з захисту прав жінок в інших країнах скоріше за все розробляють такі самі настанови що робити, а що ні, як і ми»
— представниця місцевої НУО

Г. Послуги в сфері репродуктивного здоров'я та ГЗН

Ще до кризи в Україні доступ до отримання допомоги в сфері репродуктивного здоров'я залишався обмеженим у всій Угорщині, і зараз існує гостра потреба в таких послугах, як аборти, екстрена контрацепція, гінекологічна допомога та профілактичні огляди; необхідні підготовлені та доступні спеціаліст_ки з клінічного лікування згвалтовних та надання послуг з питань протидії ГЗН (включаючи доступ до соціальних працівни_ць, надання психосоціальної підтримки та юридичної допомоги). ВПО з України не мають доступу до достовірної та надійної інформації щодо ГЗН, довідкових систем щодо послуг з питань протидії ГЗН, а також на перешкоді стає мовний бар'єр.

Регулювання доступу до методів оральної контрацепції, включно з екстреною контрацепцією, створює додаткові перешкоди для забезпечення

репродуктивного здоров'я. Урядом Угорщини встановлено жорсткі критерії щодо права на хірургічну стерилізацію: її дозволено робити лише чоловікам та жінкам, які перетнули вікову межу 40 років, або жінкам у віці від 35 років, які вже мають трьох або більше дітей. Аборти в Угорщині дозволені, але доступ до них навмисно обмежений: вагітні матері (незалежно від того, як саме відбулося зачаття) мають перед абортom пройти дві окремі консультації зі спеціаліст_ками Управління захисту сімейного благополуччя та робити аборт лише в затверджених державою лікарнях.²⁶

ОГС вважають, що після нещодавнього переобрання Віктора Орбана уряд ще більше обмежить доступ до абортів. Вплив церкви в Угорщині на населення не такий значний, як в інших країнах, і рівень суспільного прийняття абортів набагато більший, ніж, наприклад, у Польщі, тим не менш очікується, що наративи проти абортів у найближчі роки посиляться.

Існує значна стигматизація жінок, які звертаються за допомогою з питань репродуктивного здоров'я, і на тлі повідомлень про сексуальне насильство під час війни це викликає глибоке занепокоєння щодо прав та потреб українських жінок і дівчат, які втікають від війни до Угорщини.

Г. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка

Отримати доступ до послуг охорони психічного здоров'я в Угорщині складно, а наявні послуги не пристосовані до потреб жінок і дівчат, які піддаються ризику або вже зазнали насильства. Незрозуміло, чи надається вимушено переміщеним жінкам та дівчатам допомога з питань психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП) (mental health and psychosocial support, MHPSS) на регулярній основі або хоча б разово; однак результати проведених обговорень та зустрічей свідчать про очевидну потребу та зацікавленість. Від початку війни ВПО, які прибувають до Угорщини, все більше потребують послуг з ПЗПСП. Опитуваним невідомо про проведення якихось україномовних заходів із ПЗПСП, однак існують неофіційні групи, які могли б скористатися з підтримки щоб перевести свої заходи на професійну основу та зробити їх більш доступними.

²⁶ Bajusz, Orsolya. «Жіноче здоров'я» в Угорщині: стигма і примус». *Open Democracy*, 29 вересня 2016 року, <https://www.opendemocracy.net/en/5050/feminine-health-stigma-and-coercion-hungarian-study/>.

Н. Подвійна дискримінація певних верств населення

Ром_ки, ЛГБТКІА+, небілі люди та інші соціально маргіналізовані особи, які вже стикаються з дискримінацією у цьому регіоні, ймовірно, найбільше постраждають від поточної кризи. В Угорщині існує велика громада ром_ів, що історично зазнає расової стигми по всій Європі. Вимушено переміщені ром_ки, які приїжджають з України, переважно є угорськомовними представниками Карпатського регіону, і хоча мовні навички мали б полегшити їм перебування в Угорщині, зазвичай вони отримують доступ до меншої кількості кризових послуг, ніж ВПО іншого походження. Зазвичай вони не тільки менш заможні, ніж ВПО, які є етнічними білими україн_цями, але ще й їх, як правило, відправляють до віддалених регіонів без доступу до продуктів харчування, грошової допомоги, послуг та належних умов проживання, де в них з великою вірогідністю можуть виникати конфлікти з населенням місцевих громад, яке й без того живе у злиднях.

Попри величезну підтримку з боку волонтер_ок, сільських і міських голів та громад, які приймають ВПО, довгострокового рішення щодо переселення та надання систематизованої підтримки не існує. В Угорщині існує загальне ставлення до ром_ів як до «несправжніх» біжен_ців, які й так є бідними, тож можуть бути бідними будь-де. Отримати доступ до офіційної допомоги їм буває складно або неможливо, і їм часто унеможлиблюють доступ до отримання приватного житла. Ромк_и, багато з яких частіше схильні до проблем зі здоров'ям, ніж населення в цілому, можуть ще більше постраждати внаслідок вже наявної дискримінації у сфері охорони здоров'я.

V. Рекомендації та шляхи подальшого розвитку

Ці регіональні рекомендації є основоположними для ООН, донорів держав-членів, Європейського Союзу, феміністичних благодійних організацій/феміністичних фондів, урядів країн, що приймають переселенок та переселенців, МНУО та місцевих НУО. Вони доповнюють рекомендації для конкретних країн, які викладені в цьому звіті.

КЛЮЧОВІ РЕЦИПІЄНТИ			
Агентства Організації Об'єднаних Націй (ООН)	Європейський Союз (ЄС)	Уряди приймаючих країн	Уряд України
Феміністська філантропія/Феміністичні фонди	Держави-донори	Місцеві неурядові організації (місцеві НУО)	МНУО (Міжнародні неурядові організації)

1. Забезпечити ґендерно-чутливі заходи гуманітарної допомоги, що підтримують жіночі рухи в регіоні

Програми для внутрішньо переміщених осіб в Україні й вимушено переміщених осіб в усіх сусідніх країнах мають бути реалізовані з урахуванням здобутків у сфері розширення прав та можливостей жінок та дівчат, що були досягнуті за попередні десятиліття, аби забезпечити рішучу відповідь на неминучу патріархальну реакцію. Задля успішної реалізації принципу надання ґендерно-чутливої гуманітарної допомоги слід забезпечити підтримку мереж, систем солідарності та колективної взаємодопомоги організацій, очолюваних жінками та дівчатами, а також інших феміністичних та ґендерно-чутливих правозахисних груп, що надають фахові послуги.

Рекомендації:

- **Випрацьовувати програми фондів з урахуванням особливих потреб жінок і дітей, які вимушено покидають Україну, а також громад, які їх приймають, у сусідніх з Україною державах та інших країнах.** Пріоритетне фінансування має бути спрямоване на запобігання та оперативне реагування на торгівлю людьми та ГЗН, а також надання доступу до медичної допомоги, догляду за дітьми, грошової та ваучерної допомоги (ГВД) та освіти. Фінансування має бути достатньо гнучким, щоби підтримувати основну діяльність жіночих правозахисних організацій і забезпечити їх стабільне функціонування як під час поточної кризи, так і після неї.

- **Розробити програми, що унеможливають неоплачувану або малооплачувану роботу жінок і дівчат.** У більшості країн соціальні очікування від жінок передбачають піклування про інших людей вдома, у родині та громаді. Дії в рамках кризової програми мають бути зосереджені на тому, щоби зняти тягар неоплачуваної роботи з догляду за іншими особами з жінок та дівчат і докласти всіх зусиль для того, щоб унеможливити їхню експлуатацію в майбутньому. Це має стати ключовим принципом усіх програм, а всі донори мають це усвідомити.

- **Підтримувати пріоритети місцевих/ національних феміністичних організацій,** від правових реформ і політичної участі до інтеграції ґендерної проблематики у державну політику з метою припинення ННЖД, розширення економічних можливостей тощо. Із системної точки зору проаналізувати

найкращі варіанти підтримки місцевих активісток та активістів та політичних програм жіночих і феміністичних організацій, а також організацій ЛГБТКІА+.

- **Зрозуміти зв'язок між кризовою допомогою та роботою з розвитку руху за права жінок.** Донори, які фінансують рухи (а не надання кризової допомоги), мають розуміти: діяльність організацій, що опікуються наданням кризової допомоги, нерозривно пов'язана з їхньою роботою з розвитку руху. І навпаки, донори, які фінансують надання кризової допомоги, а не роботу з захисту прав жінок, мають усвідомлювати, що відокремлення фінансування від цієї реальності призведе до серйозного погіршення результатів наданої допомоги. Необхідно підтримувати програми локалізації та дотримуватись їх із глибоким розумінням взаємозалежності між гуманітарними потребами й потребами з розвитку²⁷ та їх важливого значення для досягнення спільних цілей — полегшення страждань потерпілих

²⁷ Створення взаємозалежності між гуманітарними потребами та потребами з розвитку — це концепція посилення співпраці між організаціями, які займаються короткостроковою гуманітарною допомогою та довгостроковим міжнародним розвитком, що стимулюється з 2016 року. Strand, Arne. "Humanitarian-development Nexus". *Humanitarianism* (Стренд, Арне. «Взаємозалежність між гуманітарними потребами та потребами з розвитку. Філантропізм»). Лейден, Нідерланди: Brill, 2020. https://doi.org/10.1163/9789004431140_049; and Stamnes, Eli. "Rethinking the Humanitarian-Development Nexus" (Стемнес, Елай. «Нове осмислення взаємозалежності між гуманітарними потребами та потребами з розвитку»). *Норвезький інститут міжнародних відносин*, том 24, 2016, <https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/re-sources/docs/NUPI-Rethinking%20the%20Humanitarian-Development.pdf>.

від кризи людей та задоволення їхніх гуманітарних потреб, з одночасним зміцненням наявних систем і структур у довгостроковій перспективі.

2. Виконати зобов'язання щодо локалізації, передавши повноваження організаціям, очолюваним жінками

Локалізація офіційно стала частиною програми основних гуманітарних реформ після того, як її включили до Великої угоди 2016 року — важливої угоди щодо реформування, укладеної між суб'єктами гуманітарної діяльності. Програма локалізації зосереджена на розширенні доступу місцевих суб'єктів до міжнародного гуманітарного фінансування, партнерства, координаційних просторів і розбудови потенціалу.²⁸ Локалізація є одним із ключових кроків до захисту прав жінок і дівчат у надзвичайних ситуаціях, оскільки реагування місцевих жінок часто більш доречно та ефективне.

²⁸ Robillard, Sabina, et al. *Localization: A «Landscape» Report* (Робільярд, Сабіна та ін. «Локалізація: оглядовий звіт»). Публікація Міжнародного центру Файнштейна, Університет Тафтса, грудень 2021 року. <https://fic.tufts.edu/publication-item/localization-a-landscape-report/>.

Рекомендації: етичне партнерство

- **Співпрацювати з місцевими організаціями та жіночими правозахисними організаціями як із рівноправними партнерами для покращення захисту ВПО.** Необхідно сприяти значущій участі жінок і дівчат, у тому числі з маргіналізованих груп, у всіх процесах прийняття рішень, зокрема в плануванні, координації, реалізації та моніторингу гуманітарної діяльності.

- **Від самого початку залучати жіночі правозахисні організації та інші місцеві ініціативи до (пере)проекування координаційних структур.** Структури мають доповнювати зусилля, що докладаються на місцевому рівні, а

не створювати паралельні процеси, спрямовані на збереження влади в руках агентств ООН і МНУО.

- **Уникати ставлення до жіночих груп як до однорідних**, усвідомлювати їхню інтерсекційну різноманітність, зумовлену віком, релігією, етнічною приналежністю, сексуальною орієнтацією, інвалідністю тощо.

- **Визнати очолювані жінками організації та активісток лідерками та творчинями змін на всіх платформах прийняття рішень**, залучивши їх до розробки системи кластерів, Плану допомоги біженкам і біженцям УВКБ ООН та всіх координаційних структур. Агентства ООН та МНУО повинні вжити заходів для працевлаштування співробітниць, які розуміють, як залучати очолювані жінками організації в позитивний і продуктивний спосіб.

- **Забезпечити доступ до технологій та усунути інші перешкоди для участі жіночих правозахисних організацій.**

[Посібник з оцінки партнерства VOICE і ЮНІСЕФ \(ПОП\)](#) пропонує інтерсекційний та феміністичний підхід до розвитку партнерства з залученням як ресурсів великих фінансових установ, так і реального досвіду та спеціалізованих знань очолюваних жінками організацій. Розроблений у рамках консультацій із жінками-лідерками в Афганістані, Бангладеші, Кенії, Ліберії, Шрі-Ланці та Південному Судані, цей посібник окреслює новий формат партнерства, зосереджений на ролі груп і організацій, яких нерідко маргіналізують за довільними критеріями.

- **Найняти двомовних координаторок і координаторів для підсилення локальних координаційних структур.** Це не лише покращує локалізацію, але і є важливим для державних та приватних притулків, оскільки допомагає забезпечити якісне надання послуг із медичної та психосоціальної допомоги. Координаторки можуть виступати в ролі посередниць та посередників між міжнародними та місцевими організаціями.

- **Підтримувати та просувати безпечні простори (віртуальні або реальні) для співробітниць та співробітників, волонтерок та волонтерів з очолюваних жінками та дівчатами організацій, щоби вони мали можливість зустрічатися, обмінюватися досвідом та підтримувати одна одну.** Забезпечити їхню зосередженість на піклуванні про співробітниць і співробітників, волонтерок і волонтерів, а не на діяльності, та зробити ці заходи регулярними та пріоритетними.

Рекомендації: фінансування

- **Збільшувати стабільне та передбачуване фінансування програм з протидії ГЗН та підтримувати їх розвиток і доступність для вимушено переміщених жінок і дівчат.** Це допоможе суб'єктам громадянського суспільства ефективніше реагувати на всі форми ГЗН, зокрема сексуальне насильство, насильство з боку інтимного партнера, торгівлю людьми та СЕА.

- **Забезпечити гнучке та багаторічне фінансування без обмежень у використанні для місцевих організацій, очолюваних жінками, зокрема жіночих правозахисних організацій, феміністичних організацій та тих, хто допомагає потерпілим від кризи в Україні. Забезпечити локалізацію для зміцнення та підтримки стабільного функціонування організацій.** Слід обирати надійні організації, які визначатимуть, куди саме витрачати фінансування з урахуванням мінливих потреб. Як і МНУО та агентства ООН, які віддають перевагу нецільовому фінансуванню основної діяльності, жіночі правозахисні організації та мережі теж потребують доступу до гнучкого фінансування. Фінансування та ресурси мають бути від самого початку зарезервовані для жіночих правозахисних організацій та використані для підтримки роботи цих організацій, особливо в той час, коли рухи за права жінок у регіоні стикаються з масштабними загрозами. Слід залучити кошти для відшкодування витрат жіночих правозахисних організацій, яких вони зазнали від початку кризи, дозволивши їм за потреби звітувати про витрати заднім числом.

-
- **Надавати фінансування як зареєстрованим організаціям, так і незареєстрованим групам, які надають критично важливу та невідкладну першочергову допомогу.** Підтримка стабільної гуманітарної діяльності місцевими ініціативами має безпосередній вплив на якість та масштаби кризової допомоги ВПО.

- **Спростити доступ для жіночих правозахисних організацій до фінансування, зменшивши бюрократичне та адміністративне навантаження.** Зменшити кількість необхідних документів та зробити інформацію щодо механізмів фінансування доступною відповідними мовами на додаток до англійської, щоби володіння англійською не було обов'язковою умовою (наприклад, у Польщі, що активно надає кризову допомогу, інформація щодо механізмів фінансування має бути доступною польською та українською мовами). Встановити визначення та критерії для відстеження виконання означених зобов'язань.²⁹

²⁹ *Feminist Humanitarian System Building Block I: Advancing Gender-Transformative Localization* («Створення феміністичної гуманітарної системи, блок I: розвиток ґендерно-трансформаційної локалізації»). Women Deliver, 2018, https://womendeliver.org/wp-content/uploads/2019/09/WD_Humanitarian-Paper-WEB.pdf.

- **Запропонувати жіночим правозахисним організаціям окреслити сферу їхньої роботи та утриматися від «НУО-нізації»³⁰ місцевих груп, яка може призвести до провалу основних завдань.** Дізнатися в жіночих правозахисних організацій, що їм потрібно та яку роль вони хотіли б відігравати як партнери в скоординованому наданні допомоги. Пропрацювати з ними, щоб усунути небажані ризики, які можуть виникнути через їхню участь.

³⁰ «НУО-нізація» означає професіоналізацію, бюрократизацію та інституалізацію громадських рухів, за якої вони набувають ознак неурядових організацій (НУО), що часто призводить до деполітизації їх соціальних рухів.

- **Скликати поточних і потенційних грантоотримувачок для обговорення механізмів, за допомогою яких донори (МНУО, міжнародні організації, урядові/донорські та благодійні організації) можуть забезпечити стабільне фінансування ініціатив, очолюваних жінками та інших феміністичних груп та організацій.** Такі скликання мають бути необтяжливими для грантоотримувачок та використовувати узгоджені з ними підходи. Серед інших тем, має обговорюватися питання про те, яким чином донори можуть забезпечити рівні можливості в цій сфері.

- **Відкрити доступ до резервних фондів, що дозволить жіночим правозахисним організаціям перерозподіляти допомогу на користь найбільш вразливих жінок.**

3. Усунути прогалини в захисті жінок і дітей

Враховуючи безпрецедентний рівень фінансування, який було витрачено на цю допомогу, а також високий рівень гуманітарного доступу до сусідніх країн, надзвичайно важливо, щоб основні заходи із захисту життя, детально описані нижче, були пріоритетними й посилювалися.

Рекомендації:

- **Усі партнери ініціативи «Заклик до дій для захисту від ґендерно зумовленого насильства в умовах надзвичайних ситуацій»³¹ Call to Action on Protection from Gender-Based Violence in Emergencies, CTA) — особливо країни-донори/члени**

³¹ Call to Action — це багатостороння ініціатива, спеціально спрямована на стимулювання змін та підвищення відповідальності гуманітарної системи за належне реагування на ґЗН в умовах надзвичайних ситуацій.

та міжнародні організації,— мають і надалі посилювати донорську відповідальність за дотримання дорожньої карти,³² що сприятиме підвищенню прозорості даних щодо обсягів інвестування в боротьбу з ГЗН або, принаймні, зусиль, докладених кожною урядовою/донорською організацією до спрямування інвестицій саме на заходи з допомоги потерпілим від ГЗН та запобігання ГЗН.

³² Дорожня карта — це керівні рамки ініціативи Call to Action, що визначають спільні цілі, орієнтири та структуру управління, щоб гарантувати, що обіцянки втілюються в конкретні та цілеспрямовані заходи на місцях. www.calltoactiongbv.com/what-we-do.

- **Розробити механізми моніторингу програми з урахуванням точки зору та внесків ВПО, щоби забезпечити підзвітність перед потерпілими групами населення (ППГН), зобов'язання перед якими підтримали всі координаційні системи (кластери/робочі групи), МНУО та агенції ООН. На етапі підготовки забезпечити наступне: участь жінок і дівчат в обговоренні показників і цілей; розробку механізмів, що створять для жінок і дівчат безпечні умови надання зворотного зв'язку; використання та розповсюдження результатів. Серед іншого, анонімний зворотний зв'язок є ключовим компонентом запобігання СЕА. Зворотний зв'язок можна отримати шляхом встановлення скриньок для скарг, розповсюдження форм зворотного зв'язку, створення спеціального веб-сайту або безкоштовної телефонної лінії для дзвінків чи надсилання SMS або в інший спосіб.³³ Комунікація між**

³³ Абзац вилучено з: МПК, *With us & for us: Working with and for Young People in Humanitarian and Protracted Crises* («З нами і для нас: робота з залученням та в інтересах молодих людей в умовах гуманітарної та

потерпілими має здійснюватися через канали та ЗМІ, яким вони віддають перевагу та довіряють. Організувати спільну розробку програми та постійний моніторинг, щоби забезпечити адаптацію надаваної допомоги до мінливих потреб у сфері захисту.

тривалої кризи»), ЮНІСЕФ та Норвезька рада у справах біженців (NRC) щодо Угоди в інтересах молодих людей у гуманітарній діяльності 2020 року.

- **Застосовувати ґендерний аналіз владних відносин до всіх заходів, щоб урахувати конкретні ризики та вразливість жінок і дівчат у контексті надання допомоги.** Розробити заходи й політики з урахуванням більшої незахищеності жінок і дівчат перед СЕА, торгівлею людьми та іншими проблемами у сфері захисту. Забезпечити врахування всіх конкретних ризиків, з якими стикаються жінки та дівчата, що зазнають подвійної дискримінації — такі як жінки та дівчата з інвалідністю, представниці спільноти ЛГБТКІА+ та ромки — та захист від цих ризиків.

- **Вжити заходів із метою врегулювання неофіційних перевезень у регіоні, щоб обмежити ризики СЕА та торгівлі людьми.**

- **Підтримати урядові зусилля, направлені на збір та відповідальне поширення демографічних даних ВПО з розбивкою за віком, ґендером, походженням та іншими факторами для посилення зусиль із захисту від сексуальної експлуатації та насильства, торгівлі людьми, а також для допомоги в інтеграції. Тиснути на уряди в питаннях**

збору та поширення даних щодо переміщення ВПО та надання їм допомоги.

- **Розширити реалізацію та дотримання наявної Рамкової програми гуманітарної групи щодо захисту від сексуальної експлуатації та аб'юзу (ЗСЕА).** Підтримувати міжвідомчий механізм подання скарг у громадах та розповсюджувати серед громад, що приймають переселенок та переселенців, та серед ВПО інформацію про те, що таке ЗСЕА, які вони мають права та можливості щодо отримання доступу до механізму подання скарг. Усі суб'єкти надання гуманітарної допомоги, включно зі співробітниками та волонтерами, мають усвідомлювати свої обов'язки та зобов'язання, пов'язані зі ЗСЕА, зокрема повідомляти про випадки ЗСЕА та дотримуватися кодексу поведінки. МНУО, місцеві НУО та жіночі організації мають бути задіяні в процесі моніторингу ризиків ЗСЕА, при цьому особливу увагу слід приділяти жінкам та дівчатам.

* з особливим
фокусом на УВКБ ООН

- **Інституціалізувати використання Керівних принципів для інтеграції допомоги жертвам ГЗН у гуманітарну діяльність, Міжвідомчих мінімальних стандартів запобігання ґендерно зумовленому насильству та реагування на нього в умовах надзвичайних ситуацій та Кишенькового посібника міжвідомчого постійного комітету з ґендерної рівності щодо надання гуманітарної допомоги для надання відповідної інформації.**

- **Уряди країн, що приймають переселенок та переселенців, слід зобов'язати справедливо ставитися до громадян та громадянок третіх країн, небілих людей, ромок та ромів та спільноти ЛГБТКІА+ та не допускати їхньої дискримінації, зокрема щодо доступу до безпечного житла, забезпечення належних умов, а також щодо отримання захисту та допомоги з інтеграції в разі неможливості повернутися до рідної країни.**

4. Покращити доступ до послуг першочергової необхідності

Оскільки відсутність доступу до послуг першочергової необхідності й життєво необхідних послуг безпосередньо збільшує ризики безпеки, усі суб'єкти повинні вжити заходів, щоби задовольнити потреби вимушено переміщених осіб у прийомі та інтеграції, зокрема потреби в медичній допомозі, психосоціальній підтримці, безпечному житлі, грошовій і ваучерній допомозі, підтримці засобів до існування та освіті. Як зазначалося вище, для надання ефективної допомоги слід залучати місцеві ОГС, особливо жіночі правозахисні організації, шляхом інвестування в їхню здатність до масштабування наявних послуг.

Рекомендації: загальні

- **Уряди всіх сусідніх країн мають розробити довгострокові стратегії реагування на українську кризу з урахуванням ґендерної проблематики за участю жіночих правозахисних організацій, феміністичних груп, місцевих НУО, МНУО та ЄС. Розуміючи обмежену спроможність урядів різних країн реагувати належним чином, міжнародне співтовариство має допомогти заповнити прогалини у сфері життєво важливих послуг, у тому числі перелічених нижче.**

- **Систематизувати перекладацькі послуги в сусідніх країнах.** За свідченнями, відсутність перекладачів є перешкодою для отримання всіх категорій послуг. Перекладачів та перекладачок можна знайти в усіх сусідніх країнах, а також серед українського населення, таким чином надавши їм роботу, якої вони дуже потребують.

- **Сусіднім країнам варто розглянути можливість створення гуманітарних центрів, де певні служби та послуги можуть бути суміщені, що зменшить кількість перешкод для переселенок у доступі до цих послуг, особливо у сфері безпеки, охорони здоров'я та психічної та психосоціальної підтримки (ПЗПСП).**

- **Усунути юридичні обмеження, які позбавляють тих, хто в'їхав у сусідні країни до 24 лютого 2022 року (як україн_ок, так і громадян_ок третіх країн), права на отримання статусу тимчасового захисту.**

- **Підвищувати обізнаність журналіст_ок, організацій із питань документування прав людини та державних установ щодо принципів та підходів, орієнтованих на потерпілих, щоби запобігти ненавмисній шкоді.** Це має включати інформування про важливість вживання всіх можливих заходів для захисту потерпілих, які наважуються оприлюднити свою історію, а також правильної пріоритетності підтримки та догляду, що надаються потерпілим від сексуального насильства в зоні конфлікту (CRSV) та інших форм ґЗН. Усі суб'єкти повинні бути очолювані людьми, які мають досвід допомоги

жертвам ГЗН в умовах надзвичайних ситуацій, включно із сексуальним насильством у зоні конфлікту.

Рекомендації: медична допомога, послуги з питань репродуктивного здоров'я та протидії ГЗН

- ▶ **Забезпечити надання медичної допомоги та послуг із репродуктивного здоров'я на доступній, безкоштовній та комплексній основі.**
- ▶ **Сприяти залученню багатонаціональних медичних НУО та місцевих волонтерських служб із метою створення прямих шляхів отримання первинної медичної допомоги пацієнт_ками з числа ВПО.** В ідеалі пункти надання медичних послуг можна розмістити в пунктах прийому та в притулках для ВПО, а в невеликих притулках та житлових комплексах розгорнути мобільні клініки. Це також дозволить зменшити площі, використовувані для розгортання пунктів надання невідкладної допомоги, та знизити потреби в невідкладній допомозі.
- ▶ **Відстоювати та покращувати послуги з охорони репродуктивного здоров'я шляхом використання зарезервованих фондів,** з урахуванням основних і життєво важливих функцій для жінок і дівчат. Розвивати потенціал послуг із репродуктивного здоров'я, щоб перейти до надання послуг із допомоги у випадках ГЗН, орієнтованих на потерпілих, а також забезпечити жінок і дівчат засобами менструальної гігієни.
- ▶ **Запропонувати додаткову підготовку й навчання з клінічного лікування зґвалтованих (CMR) для постачальників медичних послуг, представниць і представників довідкових служб та волонтерок і волонтерів, які працюють із жертвами сексуального насильства.** Надати інформацію щодо різниці між збором доказів судово-медичної експертизи у випадку зґвалтування (тобто «біологічні докази статевого акту») та наданням медичної та психосоціальної допомоги в рамках клінічного лікування зґвалтованих.
- ▶ **Надати роботу вимушено переміщеним українським медичним працівницям та працівникам.** Розробити механізм підтвердження українських ліцензій та акредитацій медичного та психіатричного персоналу, освітян та інших фахівців і фахівчинь, яких не вистачає. Міністерствам охорони здоров'я слід запровадити механізм надання директивних дозволів для іноземних постачальників та медичних МНУО, щоб розширити рівний доступ до ліків. Міністерствам охорони здоров'я слід запровадити механізм надання директивних дозволів для іноземних постачальників та медичних МНУО, щоб розширити рівний доступ до ліків.

- ▶ **Забезпечити вільний доступ до тестування та вакцинації від інфекційних захворювань (зокрема COVID-19 і туберкульозу) у притулках і громадських місцях.**
 - ▶ **Організувати безкоштовне надання послуг стоматологічними клініками.**
 - ▶ **Вивчити моделі послуг з індивідуальної підтримки та мобільних послуг для охоплення тих, хто вимушено обмежені рамками свого місця проживання**
-

Рекомендації: психічне здоров'я та психосоціальна підтримка

- ▶ **Продовжувати надавати вичерпну інформацію щодо ризиків торгівлі людьми, доступу до основних послуг, процесів реєстрації, юридичних прав та іншу важливу інформацію шляхом розповсюдження листівок, за допомогою інформаційних плакатів і урядових веб-сайтів.**
 - ▶ **Проводити постійне інтерактивне навчання фахівчинь та фахівців із психічного здоров'я, а також волонтерок і волонтерів щодо розпізнавання факторів ризику торгівлі людьми, а також щодо механізмів безпечного втручання та звітування.**
 - ▶ **Створити безпечні простори для жінок, особливо тих, що проживають у приватних помешканнях, щоби вони могли збиратися разом задля створення здорових соціальних зв'язків та отримання підтримки, а також задля обміну вичерпною інформацією щодо ризиків та захисту.**
 - ▶ **Забезпечити технічні можливості для надання психологічної допомоги потерпілим від травм/кризи, у тому числі спеціалізоване швидке навчання з посттравматичного/кризового втручання.**
-

Рекомендації: продукти харчування, притулок, прийнятні умови проживання

- ▶ **Розробити терміновий план щодо подолання продовольчої небезпеки для ВПО в регіоні. Співпрацювати з жіночими організаціями над покращенням недосконалих механізмів подолання та зменшення ризиків насильства над жінками і дівчатами, обумовлених їхньою підвищеною вразливістю через неспроможність задовольнити свої базові потреби.**

- ▶ **Розробляти та підтримувати стратегії довгострокового проживання в усіх сусідніх країнах.** Урядові центри прийому переселенок та переселенців повинні надавати більш довгострокове житло та облаштовувати його відповідно до міжнародних стандартів щодо притулків.
- ▶ **Закликати всіх керівників та керівниць притулків, —незалежно від того, де вони приймають ВПО (у приватному будинку, на місцевому підприємстві, у готелі чи в іншому місці), —дотримуватися цих [рекомендацій](#),³⁴ щодо зони відповідальності за запобігання ГЗН, які відповідають міжнародним стандартам і враховують ризики ГЗН та ризики у сфері захисту для жінок і дівчат, а також інших маргіналізованих груп. У цих рекомендаціях ідеться про причини та шляхи інформування щодо динаміки влади, надання базової емоційної підтримки та залучення служб підтримки.**
- ▶ **Гарантувати безпечність притулків шляхом проведення реєстрації мешканців та обмеження доступу відвідувачів.**
- ▶ **Забезпечити базове навчання волонтерок та волонтерів у притулках щодо зменшення ризиків ГЗН та ЗСЕА.**
- ▶ **Забезпечити належну відстань між ліжками (відповідно до стандартів SPHERE), кількість місць для миття рук і доступне тестування на COVID-19.**
- ▶ **Проводити регулярні інформаційні сесії для всіх мешканок щодо планів, програм притулку та місць, куди можна звертатися зі скаргами та за підтримкою.**
- ▶ **Забезпечити доступ до консультацій із питань працевлаштування та інформації про ринок праці.** Розробити програми для набуття ВПО нових професійних навичок, необхідних на ринку праці.

³⁴ Michelis, Ilaria. *Supporting Women and Girls Fleeing Ukraine: Guidance and Tips for Private Accommodation Hosts* (Mikelis, Іларія. «Підтримка жінок і дівчат, які вимушено залишають Україну: Рекомендації та поради для господарів приватних притулків»). Служба підтримки щодо зони відповідальності за запобігання ГЗН, 13 квітня 2022 року, https://www.sddirect.org.uk/media/2485/gbv-aor-helpdesk_guidance-and-tips-for-private-accommodation-hosts-20042022.pdf.

Рекомендації: грошова та ваучерна допомога

- ▶ **Переконались, що уся грошова допомога узгоджувалася з цільовою робочою групою Cash For Protection в Україні та сусідніх країнах,³⁵ розподілялася справедливо, без дискримінації щодо будь-яких груп ВПО, за допомогою простих і зручних процедур.**

³⁵ Контактна інформація та аналіз ситуації доступні [за посиланням](#).

- ▶ **Поєднувати ГВД із наданням інших послуг (наприклад, у сфері охорони здоров'я або захисту).** Як показала практика, це є ефективнішим за окремі заходи.
- ▶ **Використовувати передовий досвід щодо зменшення ризиків ГЗН під час розробки програм із надання грошової допомоги.** Агенції повинні оцінити та знизити ризики надання грошової допомоги, використовуючи розроблений партнерством Cash Learning [Інструментарій перевірки якості програми](#).³⁶
- ▶ **Інформувати жінок про механізми отримання доступу до ГВД.** Декому може бути важко діставатися пунктів видачі допомоги без супроводу, зокрема літнім людям, людям з інвалідністю та тим, хто за ними доглядає.
- ▶ **Розробити механізм надання грошової та ваучерної допомоги, який задовольнить потреби всіх членів та членкинь домогосподарства, включаючи дітей і літніх людей.**

³⁶ «Інструментарій перевірки якості програми». Мережа CALP, <https://www.calpnetwork.org/resources/programme-quality-toolbox/>. Переглянуто 17 травня 2022 року.

Рекомендації: засоби до існування

- ▶ **Усунути будь-які юридичні перешкоди на шляху до отримання права на роботу для ВПО.**
- ▶ **Покращувати та посилювати засоби контролю за умовами роботи для ВПО відповідно до трудового законодавства країни перебування, щоби зменшити ризики сексуальної та трудової експлуатації.**
- ▶ **Продовжувати зусилля щодо релокації та створення нових українських підприємств у сусідніх країнах із метою створення робочих місць для ВПО і представниць та представників громад, які їх приймають.**

Рекомендації: доступ до інформації

- ▶ **Пересвідчитися, що інформаційні платформи для біженок і біженців містять детальну інформацію про те, як отримати доступ до послуг**, зокрема місцезнаходження, номери телефонів і відповідні платформи в соціальних мережах. Пересвідчитися, що постачальникам послуг добре відомо, яким чином ВПО можуть отримати доступ до перевірених послуг, щоби полегшити обмін інформацією з біженками і біженцями.
 - ▶ **Розробити локалізовані інформаційні платформи, які підтримуватимуть обмін інформацією з конкретними регіонами**, особливо там, де за допомогу біженкам і біженцям відповідають місцеві органи влади.
 - ▶ **На всіх платформах надати інформацію про механізми подання скарг і претензій, гарячі лінії та пункти допомоги на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, включно із СЕА, для біженок і біженців.**
 - ▶ **Перевірити інформацію, розміщену в притулках або інших місцях, до яких мають доступ ВПО, і видалити неперевірену інформацію, яка може збільшити ризик торгівлі людьми та експлуатації.**
-

Рекомендації: освіта

- ▶ **Інтегрувати всіх вимушено переміщених дітей у систему освіти країни перебування, щоби забезпечити продовження ними навчання в акредитованих закладах.** Міністерства освіти мають співпрацювати з місцевими та міжнародними НУО, щоби задовольнити особливі потреби вимушено переміщених дітей, пов'язаних з мовним бар'єром, посттравматичною реабілітацією, залученням батьків/опікун_ок, а також підтримати цих дітей у надолуженні або підготовці до навчальної програми. Якщо дитина потребує онлайн-навчання або віддає їй перевагу, необхідно забезпечити доступ до відповідних технологій.
- ▶ **Координувати надання освітньої допомоги з відповідним освітнім кластером.**³⁷

³⁷ Контактна інформація та аналіз ситуації доступні за посиланням: <https://www.educationcluster.net/Ukraine>.

VI. Додатки

